

ב. איזהו מורא מקדש – לא יכנס אדם בהר הבית במקלו במנעלו בפונדתו (ארנק שאזור בו מתניו. רש"י) ובאבק שעל רגליו, ולא יעשנו קפנדריא (= קיצור דרך), ורקיקה מקל וחומר [ומה לבוש שק שאינו מאוס אין לבוא אל שער המלך, קל וחומר רקיקה המאוסה. אמר ריב"ל: כל הרוקק בהר הבית בזמן הזה, כאילו רוקק בבת עינו שנאמר והיה עיני ולבי שם כל הימים. עפ"י ברכות סב].

לא יכנס במעות הצרורים לו בסדינו (ברכות סב). ודוקא בפרהסיא אסרו שנראה כהולך שם לסחורה, אבל מותר ליכנס במעות המוצנעות (תוס' פסחים ז. ד"ה בהר).

לא יקל ראשו כנגד שער המזרח, וכן אין להיפנות במקום חשוף לכיוון המקדש. ע' פרטי הדינים בברכות סא. משמע בגמרא שדינים דאורייתא הם (ע' אבני נזר י"ד תנ, יד). והמאירי כתב שזהו רק מפתח העזרה ולפנים אבל בהר הבית שהוא 'מחנה לוי', דיני המורא מדברי סופרים.

ג. דרשו מלא תבערו אש בכל משבת יכם שאף בבית דין [שנאמר בענינו בכל מושבת יכם] אין השבת נדחית, שאין בית דין שורפים את החייב מיתה אלא בחול [והוא הדין לשאר מיתות בית דין. ואפילו הכינו הפתילה מערב שבת, אין הורגים בשבת. כן מבואר בסוגיא, כמוש"כ התוס'].

מדברי הרמב"ם (בחיבורו, וכן בספר המצוות ל"ת שכב, וכ"ה בספר החינוך) מבואר שיש אזהרה מיוחדת על בית דין שלא לענוש בשבת, ואף באופן שאין בדבר משום מלאכה, כגון מלקות. [ואפשר שסוגיתנו לא דנה אלא מצד עשה ד'ובערת הרע מקרבך' ולא מצד עצם המצוה להעניש, שהיא אינה אמורה בשבת כלל. עפ"י אבני נזר או"ח מו, ב; רכח. וערש"י].

דפים ה – ז

ט. האם עשה דוחה לא-תעשה שיש בו כרת?

אין עשה דוחה לא תעשה שיש בו כרת [ואין ללמוד מפסח או ממילה ותמיד שדוחים את השבת, שיש חומרא לכל אחד מהם. וגם משלשתם אין ללמוד במה הצד, שכן ישנן לפני הדיבור].

א. גם במקום שהמצוה תתבטל לגמרי ללא דחיית הלאו, אינה דוחה לאו שיש בו כרת (כן הוכיחו התוס' ו. בד"ה שכן), והקשו שלפרש"י לכאורה יש ללמוד שתדחה באופן זה. וכתבו מפרשים שודאי גם רש"י מודה שכן הוא לפי האמת, וכל דבריו היינו רק לפי מאי דסלקא דעתין שערוה גופא צריכה קרא. ע' תוס' מהר"ם ורבנו פרץ, ועוד).

ב. יש שכתבו ששאר אמוראים מלבד רבא סוברים שעשה דוחה לא-תעשה שיש בו כרת [מלבד במקומות שגילה בהם הכתוב להפך כגון ביבום ובכיבוד אב ואם. וכן אם אפשר לקיים המצוה למחר, כגון קרבנות יחיד ומילה שלא בזמנה] ע' בספר הכריתות ה קפג; מהרש"ל לעיל ד. וע"ע בשבט הלוי ח"ג רג, ד).

ג. מאותו הטעם שאין עשה דוחה ל"ת שיש בו כרת, שאינו בדומה ללאו דכלאים, כמו כן אינו דוחה ל"ת שיש בו מיתה בידי שמים, הגם שמיתה קלה מכרת (עפ"י שאגת אריה צו, והסכים לזה ר"צ הכהן בספרו אור זרוע לצדיק דפים כח-כט).

דף ז

י. א. דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד – כיצד?

ב. דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש – כיצד?

א. דבר שהיה בכלל ויצא מן הכלל ללמד [בדבר שאינו סותר לכלל] – לא ללמד על עצמו יצא אלא ללמד על הכלל כולו יצא. כיצד – והנפש אשר תאכל בשר מזבח השלמים אשר לה, וטמאתו עליו, ונכרתה... והלא שלמים בכלל כל הקדשים היו וכבר ידענו עונש האוכל קדשים בטומאה, ולמה יצאו? – להקיש אליהם ולומר לך מה שלמים מיוחדים קדשי מזבח, אף כל קדשי מזבח, יצאו קדשי בדק הבית שהאוכלם אינו בכרת.

א. בדוגמא האמורה לא יצאו שלמים ללמד על עצמם כלום אלא על הכלל כולו, ויש לפעמים שיצא הדבר מן הכלל ללמד על עצמו וגם על הכלל כולו – ע' בפסחים קכ (עפ"י ריטב"א; שו"ת רשב"ש תצב).

ב. דבר שיצא מן הכלל ללמד על הכלל כולו, אפילו יש להשיב על הלימוד – אין משיבים כשם שאין משיבים על ההקש ועל גזרה שוה (תוס' יומא מ:).

ב. דבר שהיה בכלל ויצא לידון בדבר החדש, אי אתה יכול להחזירו לכללו [בכל שאר דיניו] עד שיחזירו הכתוב בפירושו. כיצד – לפי שיצא אשם מצורע מכלל אשמות לידון בדבר החדש, ליתן דמו על הבהונות, יכול לא יהא טעון מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, תלמוד לומר כי כחטאת האשם הוא – מה חטאת טעונה מתן דמים ואימורים לגבי מזבח, אף אשם.

א. התוס' כתבו שאין נקרא 'דבר החדש' אלא אם הוא מנוגד לכלל, אבל אם יצא להוסיף הלכה [כגון חטאת מצורע שטעונה נסכים שלא כשאר חטאות] – אינו 'דבר החדש'. ויש מי שכתב שדבר זה שנוי במחלוקת תלמודו עם ברייתא דתורת כהנים (ע' קרן אורה זבחים מט). ויש שכתבו שדבר שהוא חדש לגמרי, שאינו קיים בשאר מקומות, נחשב 'דבר החדש' גם אם אינו סותר לכלל, ואף התוס' מודים בכך (ע' צאן קדשים שפת אמת ומרומי שדה זבחים מט; חדושי ר' עזריאל; אגרות משה יו"ד ח"ג צו, א).

ב. נחלקו החכמים (בזבחים מט) בדבר שיצא לידון בדבר החדש ולא החזירו הכתוב אל הכלל, האם אפשר ללמוד ממנו אל הכלל [דברים אחרים, אך לא ללמוד ממנו אותו דבר חדש שיצא לידון בו. רש"י תוס' ועוד], ורק ללמוד מן הכלל אליו אי אפשר, או שמא אין להשוותו אל הכלל בשום צד.

ג. מבואר בסוגיא שאשת אח יצאה מכלל העריות לידון בדבר החדש שהתירה הכתוב ליבם, ואף על פי כן היה אפשר ללמוד במה מצינו שאר עריות ממנה, אלא שיש להשיב ולחלק ביניהם (וכן הוכיחו התוס' ביומא מ:).

והרמב"ן בפירושו דברי הראב"ד כתב: דוקא ללמד ממנו אל הכלל אפשר [כשאין להשיב], אבל אין ללמוד מן הכלל אליו במה מצינו.

ושאר ראשונים פרשו בדעת הראב"ד שהיוצא לידון בדבר החדש אין ללמוד ממנו [את הדבר שיצא לידון בו] במה מצינו לכלל כולו, ונידון דיין אינו דומה ליוצא לידון בדבר החדש [אם משום שאין העריות נחשבות ככלל אחד אלא כפרטים (ריטב"א ומאירי), אם משום שאי אפשר ליבם ללא אשת אח, לכך אינו נחשב כדבר שיצא מהכלל לידון בדבר החדש. עפ"י רבנו יונה; נמוקי יוסף].

דפים ז – ח

- יא. א. מצורע שחל שמיני שלו בערב פסח וראה קרי – מה דינו?
 ב. מה ענינו של הכלל 'הואיל ואישתרי אישתרי', מתי הוא אמור והאם הוא מוסכם על דעת הכל?